

Sloboda izražavanja – presude Evropskog suda za ljudska prava

Bilten XXXIX: PREGLED PRESUDA IZ JULA 2014.

26 avgust 2014.

U julu 2014, Evropski sud je donio presude u sljedećim slučajevima koji su se odnosili na slobodu izražavanja:

- **A.B. protiv Švajcarske** (predstavka br. 56925/08), 1. jul 2014: osudom zbog objavljivanja dokumenata iz sudske istrage povrijeđeno pravo na slobodu izražavanja;
- **Şik v. Turkey i Nedim Şener protiv Turske**, (predstavke br. 53413/11 i 38270/11), 8. jul 2014: određivanjem pritvora novinaru koji je pisao o istrazi pokušaja državnog udara povrijeđeno je pravo na slobodu izražavanja;
- **Axel Springer protiv Njemačke (br. 2)**, (predstavka br. 48311/10), 10. jul 2014: zabranom objavljivanja navoda političara o Saveznom kancelaru povrijeđeno je pravo na slobodu izražavanja.

Navedene presude ticale su se sljedećih pitanja:

- **A.B. protiv Švajcarske** (predstavka br. 56925/08), 1. jul 2014: osudom zbog objavljivanja dokumenata iz sudske istrage povrijeđeno je pravo na slobodu izražavanja;

Novinar je izvještavao o krivičnom postupku protiv vozača koji je pregazio i ubio tri pješaka i povrijedio osam osoba. Objavio je članak u kome je opisao prošlost okrivljenog vozača, naveo pitanja koja su mu postavljali policija i sudija, kao i njegove odgovore. Članak je bio ilustriran brojnim fotografijama pisama koja je okrivljeni poslao sudiji. Novinar je onda osuđen zbog objavljivanja povjerljivih dokumenata i kažnjen novčanom kaznom od 2.667 €. Podnio je predstavku Evropskom sudu za ljudska prava.

Evropski sud za ljudska prava je utvrdio da je presudom povrijeđeno pravo na slobodu izražavanja. Podsjetio je da javnost ima pravo da bude informisana o krivičnom postupku. Utvrdio je da su se domaći sudovi ograničili na zaključak da je preranim objavljivanjem izjava i pisama okrivljenog sudiji narušeno pravo okrivljenog na pretpostavku nevinosti i pošteno suđenje. Međutim, do glavnog pretresa u suđenju je došlo tek nakon dvije godine, a dokumenti koji se spominju u članku su već tada bili od sekundarnog značaja. Dalje, sud je utvrdio da je važno to što je krivični postupak sproveden pred sudijama, a ne pred laičkom

porotom. Pod takvim okolnostima, Sud se nije složio da bi objavljivanje materijala moglo uticati na suđenje. Takođe je istakao da je okrivljeni mogao podnijeti tužbu za narušavanje privatnosti, ali da to nije učinio.

- ***Şik v. Turkey i Nedim Şener protiv Turske*** (predstavke br. 53413/11 i 38270/11), 8. jul 2014: određivanjem pritvora novinaru koji je pisao o istrazi pokušaja državnog udara povrijeđeno je pravo na slobodu izražavanja;

Dvojica istraživačkih novinara su bili u pritvoru više od godinu dana zbog sumnje da su pomagali i podržavali organizaciju pod nazivom „Ergenekon“, čiji su članovi osumnjičeni za planiranje vojnog državnog udara. Novinari su napisali knjigu u kojoj su optužili vladu da infiltrira islamske ekstremiste u državni aparat, i da te iste islamističke vođe odvlače pažnju sa prave svrhe suđenja čelnicima Ergenekona. Oni nijesu obaviješteni o dokazima koji postoje protiv njih zbog odbijanja vlasti da im omogući uvid u spise predmeta zbog tajnosti podataka. Žalili su se da je njihov pritvor do početka suđenja trajao više od godinu dana, da su ih istrage koje su sprovedene spriječile da rade kao istraživački novinari i da je od njih traženo da cenzurišu sami sebe.

Evropski sud za ljudska prava je utvrdio da je povrijeđeno pravo na slobodu izražavanja ovih novinara, kao i njihovo pravo na slobodu. Sud je utvrdio da je krivično djelo "vršenje pritiska na pravosudne organe nadležne za krivične istrage", predstavljalo glavno uporište za optužbe protiv njih. Međutim, to nije krivično djelo koje po turskim zakonima podliježe pritvoru do početka suđenja, pa je bilo upitno da li je pritvor njih dvojice bio zakonit. Novinari su podnijeli nekoliko zahtjeva za kauciju, ali su svi odbijeni bez obrazloženja. Sud je takođe primijetio da se optužbe protiv novinara uglavnom temelje na dokumentima i kompjuterskim datotekama koji su zapijenjeni od trećih lica, a nadležni organ za krivično gonjenje to nije otkrio advokatu okrivljenih novinara iz razloga „tajnosti“. To je onemogućilo novinarima da ospore zakonitost njihovog pritvora.

Na kraju, Sud je utvrdio da su pritvaranjem novinara na tako dug period bez ikakvog opravdanja turske vlasti imale „obeshrabrujući uticaj“ na pravo na slobodu izražavanja novinara. Pritvaranjem ova dva novinara je stvorena klima samocenzure za sve istraživačke novinare koji žele istraživati i komentisati ponašanje i djelovanje državnih vlasti. Osim što su im narušile pravo na slobodu, vlasti su povrijedile i njihovo pravo na slobodu izražavanja.

- ***Axel Springer protiv Njemačke (br. 2)*** (predstavka br. 48311/10), 10. jul 2014: zabranom objavljivanja navoda političara o Saveznom kancelaru povrijeđeno je pravo na slobodu izražavanja.

Ovaj slučaj se tiče zabrane objavljivanja dnevnih novina „Bild“ zbog navoda koje je iznio opozicioni političar, a koji su se ticali bivšeg njemačkog kancelara, Gerharda Šredera.

Opozicioni političar je naveo da je Šreder raspisao prijevremene izbore jer je znao da će njegova stranka ostvariti loš rezultat i da će izgubiti mjesto kancelara, ali i da je imao unosan udio u njemačko-ruskom zajedničkom poduhvatu za izgradnju naftovoda - posao koji je on lično ugovorio sa ruskim predsjednikom Putinom. „Bild“ je objavio ove navode u vidu članka. Šreder je smatrao da su ovi navodi kleveta i pribavio je od suda naredbu kojom se zabranjuje dalje objavljivanje. „Bild“ je ponio predstavku Evropskom sudu za ljudska prava.

Evropski sud za ljudska prava je utvrdio da je „Bildu“ povrijeđeno pravo na slobodu izražavanja. Sud je primijetio da su navodi u vezi sa privatnim poslom gospodina Šredera bili jasno povezani sa njegovim postupanjem kao saveznim kancelarom, i njegovim kontroverznim imenovanjem u njemačko-ruskom naftnom konzorcijumu nakon što je prestao da obavlja funkciju kancelara. Ove navode je iznio opozicioni političar, kao dio političke debate o pitanjima od javnog interesa.

Iako su njemački sudovi kritikovali „Bild“ da je jednostran u svojim komentarima i da ne odražava Šrederovu stranu priče, Evropski sud za ljudska prava je presudio da to nije bilo potrebno. Kao bivši kancelar, a što je jedna od najviših političkih funkcija u Njemačkoj, Šreder je morao pokazati puno veći nivo tolerancije od običnog građanina. Sud je takođe primijetio da je za štampu važno da bude u mogućnosti da izvještava o političkim debatama. Kažnjavanjem medija za prenošenje izjava druge osobe bi se ozbiljno ugrozila njihova sposobnost da prenose vijesti. Sud je takođe naveo da se od novina ne može zahtijevati da sistematski provjeravaju osnovanost svakog komentara političara, onda kada se takvi komentari tiču pitanja od javnog interesa.

Pripremio: Peter Noorlander, direktor Media Legal Defence Initiative, u saradnji sa HRA

Bilteni se objavljuju u okviru projekta "Monitoring novinarskih samoregulatornih tijela u Crnoj Gori", koji finansira Britanska ambasada u Podgorici.
